

У. Я. Садова, О. В. Махонюк

Інституційне забезпечення функціонування транскордонного ринку міграційних послуг

Статтю присвячено дослідженню нового явища економіки «ринку міграційних послуг». Запропоновано авторське розуміння цього поняття з використанням сутнісної природи «міграційної послуги». Розглянуто структуру ринку на основі суб'єктно-об'єктного підходу, виділено його головні функції. Проаналізовано стан та особливості формування регіонального транскордонного ринку міграційних послуг, який утворився в умовах позитивного багаторічного досвіду відносин України з Республікою Польща на прикладі Львівської області та Підкарпатського воєводства. Значна увага приділена інституційному забезпеченню ринку міграційних послуг. Досліджено суб'єкти ринку, проведено їх групування за різними ознаками. З'ясовано, що ринок міграційних послуг суттєво впливає на кількісні і якісні характеристики людських ресурсів нашої держави та її демографічно-економічний потенціал. Акцентовано увагу на потребі постійного моніторингу його стану і тенденцій розвитку. Ключові слова: міграція, міграційна послуга, транскордонний ринок міграційних послуг, інституційний підхід.

Процеси, які мають місце у сучасній міграційній сфері, вказують на потужний розвиток *міграціології* – науки про найбільш загальні закони та закономірності процесу переселення населення, просторово-часові властивості його руху, форми організації міграційних потоків і їх наслідків, методи вимірювання міграційних ризиків та ефектів, моделювання міграційних ситуацій, міграційної політики, а також механізмів її реалізації [1]. Форми організації міграційно обумовлених відносин – це принципово нове явище наукового дискурсу. Наразі поза увагою вчених ще залишається багато питань аналізування, маркетингу, менеджменту процесів міграційної сфери. Недостатньо вивченими є економічні закони, закономірності та принципи організації ринкових відносин у сфері міграції. Невизначеність і невивченість цих питань провокує збереження старих і розвиток нових міграційних ризиків і загроз для усіх учасників міграційного процесу. Надзвичайно актуальними є дослідження *ринку міграційних послуг (РМП)*, котрий вирізняється розмитістю понятійно-категоріального апарату, невизначеністю методології аналізування та прогнозування процесів на ньому, інертністю думки щодо забезпечення його функціонування, передусім у контексті механізмів регулювання попиту та пропозиції міграційних послуг тощо.

Загалом інтерес до міграційної проблематики серед учених зростає з року у рік. У вітчизняній науці дослідженню різноманітних видів, форм і проявів міграції населення присвячені роботи як економістів, так і соціологів, географів, політологів, культурологів і ін. Свідченням цього є праці С. Браткова, М. Бублія, Д. Голобородько, О. Малиновської, О. Нагорної, А. Платонова, О. Позняка, О. Пятковської, М. Романюка, О. Савченко, О. Сікорського, Н. Тиндик, Б. Юськіва та інших. Учені виокремлюють актуальне на сьогодні питання нелегальної міграції, розглядають шляхи та методи здійснення позаправового переміщення мігрантів з використанням посередницьких послуг, які сприяють цьому процесу. Інституційні аспекти механізму регулювання міграції знайшли відображення у різних публікаціях. Комплексний підхід до вивчення міграції застосовується вченими Інституту демографії та соціальних досліджень імені М. В. Птухи НАН України. Низку досліджень з питань формування міграційної політики, особливостей її реалізації у регіонах, а також щодо впливу міграції на регіональні ринки праці виконано в ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долішнього НАН України». Водночас важливим завданням залишається систематизація напрацювань вітчизняних і зарубіжних дослідників щодо регулювання міграції та розвитку РМП.

Метою статті є обґрунтування теоретичних засад формування РМП у світлі положень інституційної теорії, а також розробка пропозицій щодо вдосконалення функціонування транскордонного РМП України та Польщі.

Для досягнення поставленої мети передбачено вирішення низки завдань, зокрема: формулювання суті понять «міграційна послуга» та «ринок міграційних послуг»; аналізування інституційно-функціональної структури РМП з акцентом на основних агентах ринку; визначення особливостей діяльності суб'єктів міграційних послуг; дослідження проблем функціонування транскордонного РМП у контексті розвитку українсько-польських відносин.

У спеціальній науковій літературі поняття «ринок міграційних послуг» з'явилося порівняно недавно. Найбільш активно у цьому плані заявили про себе російські вчені. Так, у статті Г. Пядухова воно трактується як специфічний сегмент російського ринку праці, де основним об'єктом дослідження є послуга рекрутингу та міграції, а суб'єктом – фізичні та юридичні особи, а також державні установи, які надають такі послуги. Існують також визначення цього поняття через акцентування уваги на специфічному виді послуг (разом з ринковими цінами на них), «отримання яких спрощує перебування іноземних громадян на території Росії» [2; 3]. Водночас можна констатувати, що поняття РМП наразі не вивчається з позицій системності, динамічності та цілісності його сприйняття.

На нашу думку, ринок міграційних послуг – це система економічних відносин з приводу задоволення потреб населення в послугах, пов'язаних з уможливленням та / або покращенням (спрощенням, легалізацією, прискоренням, доповненням процесів) умов здійснення населенням міграційних переміщень по території, отриманням супутніх вигод, пов'язаних з міграцією. РМП – це складна динамічна внутрішньо структурована система з чітко визначеними елементами, зв'язками, функціями, критеріями виділення якої є як економічні, так і інші (геопросторові, екістичні, адміністративно-дозвільні і ін.) обмеження, яка розвивається за своїми законами. Економічну суть РМП становить підсистема відносин попиту та пропозиції міграційних послуг, «виробництво», обмін і споживання яких є необхідною або основною передумовою позитивного здійснення індивідом міграційного процесу на всіх його стадіях.

У міграціології розрізняють такі три основні стадії або етапи міграційного процесу: міграційна мобільність, переміщення, адаптація [4, с. 62], які впливають на розуміння суті міграційної послуги. Їх зміст полягає у такому:

I етап – *підготовка до міграції* або *міграційна мобільність* – полягає в затратах, пов'язаних зі збором інформації про переваги, види, напрямки, ризики міграції (поради друзів, знайомих, мігрантів з досвідом, послуги консалтингових фірм), а також з виготовленням документів (візи, закордонні паспорти, страхові поліси, запрошення тощо), навчанням (якщо необхідно – курси вивчення іноземної мови, історії, культури), збором коштів, розрахунком часових меж, розробкою певного плану дій та інше;

II етап – *міграція / переміщення* – полягає у затратах, пов'язаних з використанням послуг вантажо-пасажирських перевезень. Тривалість і вартість поїздки залежать від низки факторів, зокрема від відстані маршруту, виду транспортно-го засобу (повітряний, наземний, судноплавний тощо) та регулярності його курсування й комфортабельності, а також таких ринкових чинників, як розвиток транспортної інфраструктури та наявність конкуренції на ринку пропозиції послуг. На цьому етапі часто важливими є супутні послуги – страхування, відшкодування коштів, проживання в проміжних пунктах, фінансовий супровід тощо.

III етап – *адаптація*. Цей етап полягає у затратах на збір та опрацювання інформації про поселення, влаштування на роботу, організацію побуту, моральну і соціокультурну адаптацію тощо. Процес адаптації може бути спрощений за рахунок того, що частину завдань, пов'язаних із поселенням та / або працевлаштуванням мігранта, міг попередньо забрати на себе I-й етап – «підготовка до міграції».

Важливою складовою дослідження РМП є конкретизація його функцій:

- *забезпечення*: уможливлення / забезпечення здійсненості міграційного процесу (основна функція);
- *інформаційна*: ринок акумулює інформацію щодо умов і перспектив проживання в новому регіоні (країні), нюансів переміщення, адаптації, характеристик ринку праці, соціально-економічної захищеності тощо;
- *посередництва*: РМП встановлює зв'язки між наявними або потенційними мігрантами та суб'єктами, які зацікавлені в прибутті мігрантів (трудова мігранти – працедавці; туристи – суб'єкти, які діють у туристично-рекреаційних зонах; мігранти – сім'ї мігрантів і т. д.);
- *стимулювання*: завдяки трьом попереднім функціям ринок сприяє міграційній активності населення. Окрім цього, він стимулює удосконалення міграційної нормативно-правової бази, а також сприяє підвищенню соціально-економічних стандартів депресивних регіонів (регіонів-донорів);
- *врівноваження*: РМП бере участь у розподілі вільних і надлишкових міграційних потоків, їх спрямуванні в потребуючі регіони;
- *захисна*: при правильному підході до правового регулювання діяльності та відповідальності суб'єктів, які надають міграційні послуги, РМП може стати важливою складовою соціально-економічної захищеності мігрантів.

РМП має свою внутрішню будову. Дослідженню закономірностей та особливостей її організації сприяє системний аналіз. Так, загальні принципи, а також геопросторова специфіка формування ринку може бути описана з допомогою такого феномену як територіальна міграційна система (ТМС). Порівнюючи з ТМС, РМП є більш гнучким і активно розвивається в умовах динамічних міграційних процесів (рис. 1).

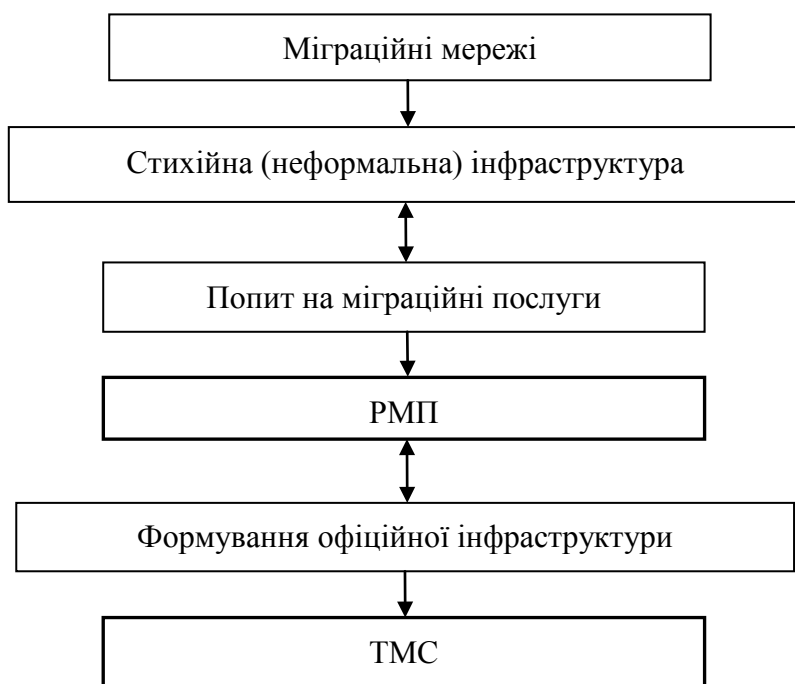

Рис. 1. Значимість ринку міграційних послуг (РМП) у формуванні територіальної міграційної системи (ТМС)

Розроблено авторами.

Суть, структура і функції цього ринку впливають із загальнотеоретичних положень міграціології та регіональної економіки. Структуру РМП, зокрема, транскордонного, можна зобразити таким чином, як на рис. 2. У такому разі структура охоплюватиме передумови формування РМП, фактори впливу на нього, об'єкт його регулювання та окремі групи суб'єктів ринкових відносин.

Суб'єктами РМП є три групи осіб. Перша група – «замовники» людського ресурсу – суб'єкти, інтереси яких не можуть бути реалізовані без мігрантів як носіїв інтелектуального, трудового, фінансового, демовідтворювального, культурного потенціалу. «Замовники» формують попит на мігрантів. Друга група – фактичні та потенційні мігранти. Вони створюють пропозицію ресурсів, якими володіють. Посередниками у міграційному процесі (до яких належать представники як іноземної держави, так і країни – походження мігранта) є непрямі і прямі учасники ринку. Непрямі суб'єкти (органи державної влади найвищих рівнів) формують передумови функціонування РМП, розробляють міграційну політику держави, стимулюють або стримують ті чи інші тенденції в розвитку РМП. Водночас прямі учасники (державні органи і недержавні організації, фізичні особи) безпосередньо надають міграційні та / або супутні послуги населенню. У випадку трудової міграції до Польщі польські роботодавці звертаються до місцевих (повітових) управлінь праці і реєструють запити (заяви) на певну кількість іноземних працівників, а воєвода на вимогу роботодавця дає згоду на видачу дозволу на роботу (після того, як на вакантну позицію не підійшов жоден польський громадянин чи громадянин з країн-членів ЄС). Таким чином територіальні органи праці та представники Ради Міністрів у воєводствах долучаються до кола суб'єктів транскордонного РМП.

У структурі РМП важливо чітко розуміти об'єкт регулювання – міграційні послуги. Вони за своєю суттю – посередницькі, адже є проміжною ланкою в системі «потреба людини – міграційна послуга – кінцева послуга (досягнення цілі міграції)». У цьому контексті кінцева послуга залежить від конкретної потреби людини (необхідність соціально-економічної безпеки, професійного зростання, самореалізації, політичного захисту, культурного розвитку та ін.), яку вона прагне задовольнити на території іншої держави, і може полягати у працевлаштуванні, отриманні освіти, політичного притулку, туристичної послуги, реалізації ділових інтересів за кордоном (професійно-службова міграція).

Досліджуючи РМП та процеси, які на ньому відбуваються, з позиції суб'єктно-об'єктного підходу, виявлено цікаву особливість. Так, зокрема, сучасний процес міграції може відбуватися без участі / згоди його учасників (одного або кількох) – так зване «випадання» суб'єкта з процесу: 1) без участі замовників (зацікавлених сторін) людського міграційного ресурсу – у випадку переміщення осіб за кордон у приватних цілях і з власної ініціативи; 2) без відома / участі прямих посередників РМП (різні форми легальної і нелегальної міграції); 3) без згоди самих мігрантів (торгівля людьми). Незаконні (протиправні) форми міграції потребують особливої уваги з боку держави у зв'язку з необхідністю протидії їм як небажаному, шкідливому, суспільно небезпечному явищу.

Транскордонні РМП – важлива складова функціонування складних просторових утворень – ТМС. Вони включають багато компонентів і зв'язків (тобто є поліструктурними), можуть розглядатися з різних позицій і зрізів (поліаспектність), передбачають велику кількість центрів управління (полісуб'єктність) і виникають на усіх організаційних рівнях (полірівневість).

Одним зі стратегічно важливих рівнів функціонування транскордонних РМП є міжрегіональний, частиною якого є прикордонний – з максимальною концентрацією зв'язків між країнами-сусідами. З цього випливає, що РМП прикордонних територій – це зріз транскордонного РМП, який охоплює прикордонні регіони двох або кількох держав, які мають спільний кордон. Це, по суті, «чутлива» платформа для різного роду спільних проектів і програм,

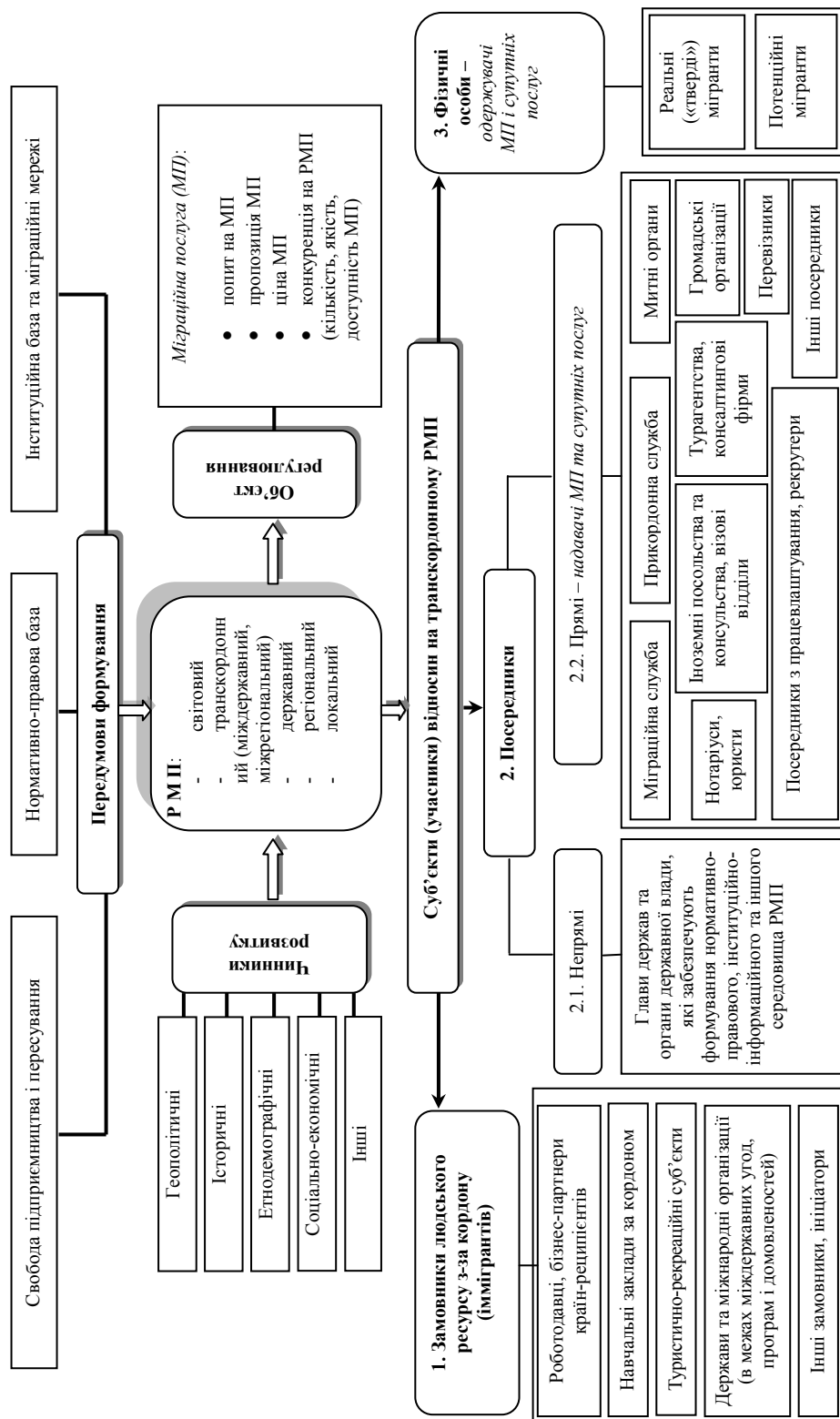

Рис. 2. Структура транскордонного РМП (суб'єктно-об'єктний підхід)

Розроблено авторами.

які можуть сприяти конвергенції прикордонних територій і підвищенню їх конкурентоздатності загалом.

У цьому контексті наша держава має позитивний багаторічний досвід інституційних відносин з Республікою Польща, співпраця з якою є засобом євроінтеграції України, а також практичним механізмом впровадження європейських стандартів на регіональному та місцевому рівнях. Розвиток українсько-польського міжрегіонального співробітництва здійснюється у кількох площинах. На рівні *центральных органів* виконавчої влади з українського боку це питання координується – Міністерством регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства, Міністерством закордонних справ, Міністерством інфраструктури та Міністерством економічного розвитку і торгівлі, у той час як з польського боку – Міністерством внутрішніх справ, Міністерством регіонального розвитку та Міністерством закордонних справ.

Для вирішення основних питань співпраці на *міжурядовому рівні* створено інституційний механізм – Українсько-польську міжурядову координаційну раду з питань міжрегіонального співробітництва, яка загалом координує відносини на рівні областей України та воєводств Республіки Польща. Базовим документом при цьому є підписана в Києві Угода між урядами України та Республіки Польща про міжрегіональне співробітництво від 24 травня 1993 р. Зазначеним міжнародним договором закріплюються правові засади співпраці органів місцевої влади та органів місцевого самоврядування цих країн, зокрема в економічній, культурно-гуманітарній, освітній і туристичній сферах [5].

Варто також зазначити, що станом на сьогодні Україна має найрозвинутішу мережу міжрегіональної співпраці саме з Республікою Польща. Практично всі області України та воєводства Польщі уклали угоди про міжрегіональне співробітництво. Найбільше українських партнерів має Підкарпатське воєводство. Відповідно, з українського боку найінтенсивніша співпраця поляків – з Львівською областю. Це, без сумніву, важлива передумова формування транскордонного регіонального РМП. Під час його дослідження центральними є питання особливостей функціонування цього ринку, головних суб'єктів, що надають міграційні послуги населенню, стану і перспектив розвитку ринку.

Кількість прямих посередників, які де-факто функціонують на РМП обстежуваної території, характеризує полісуб'єктність ринку і складність відносин між учасниками.

До державних суб'єктів РМП на рівні Підкарпатського воєводства належать: Відділ у справах цивільних та іноземців Підкарпатської воєводської адміністрації в Жешові та місцеві відділення у Перемишлі, Кросно і Тарнобжегу, Управління у справах іноземців (створення підрозділу у воєводстві – у перспективі), Бещадський відділ Прикордонної Варти та його територіальні підрозділи, Воєводське управління праці в Жешові, Окружний Інспекторат праці в Жешові та повітові відділи праці Підкарпатського воєводства, представники Палати Радників з юридичних питань в Жешові, митні органи, дипломатичні представництва України у Підкарпатському воєводстві тощо.

Перелік державних суб'єктів РМП на рівні Львівської області включає: Головне управління Державної міграційної служби (ДМС) у Львівській області (підпорядковується Міністерству закордонних справ України), Західне регіональне управління Державної прикордонної служби України, Львівська митниця Державної фіскальної служби України та їх територіальні підрозділи, Управління туризму та курортів Львівської обласної державної адміністрації, дипломатичні представництва (зокрема, Генеральне Консульство Республіки Польща у Львові), Пункт прийому візових анкет у Львові та ін.

Недержавні суб'єкти-посередники на РМП є наймасовішою групою учасників, які надають міграційні послуги. Незалежно від місця юридичної реєстрації вони можуть функціонувати на території різних країн. Це перевізники, туристичні

фірми, рекрутингові агентства або одиничні особи, суб'єкти, які сприяють мігрантові в легальному або нелегальному перетині кордону, перебуванні, діяльності на території іноземної держави, нотаріуси, юристи, діаспора, громадські організації, фінансові суб'єкти, інші посередники.

Центральним державним суб'єктом РМП, що безпосередньо надає міграційні послуги населенню Львівщини, є Головне управління ДМС у Львівській області. Його послуги включають:

- 1) адміністративні послуги (послуги для громадян) щодо питань набуття громадянства, оформлення документів для виїзду за кордон, документування іноземців, оформлення документів для біженців та осіб, які потребують захисту тощо;
- 2) послуги по роботі з біженцями та соціальної інтеграції (послуги для громадян);
- 3) документальне забезпечення (послуги, що підтримують функціонування РМП);
- 4) кадрове забезпечення та антикорупційний моніторинг (послуги, що підтримують функціонування РМП).

У загальній структурі ДМС у Львівській області, окрім головного територіального органу, функціонує 33 територіальних підрозділи, з них – 16 міських відділів (у т. ч. у межах Львова – 8) та 17 районних секторів, які забезпечують надання міграційних і супутніх послуг на місцях.

За результатами дослідження основних показників розвитку Підкарпатського воєводства в Львівській області [6, с. 161-162] з'ясовано, що має місце часткова демографічна конвергенція цих регіонів, етнічно-ментальна і культурна близькість, проте соціально-економічна конвергенція низька через великі диспропорції економічних показників розвитку, посилені «обвалом» гривні. Такі відмінності формують відповідні push- і pull-фактори міграційних процесів, що поживляють прикордонний рух, посилюють попит на міграційні та супутні послуги. Задля вирівнювання економічних диспропорцій і підвищення якості життя по різні боки кордону необхідна добре спланована та збалансована політика транскордонного співробітництва, яка б давала змогу реагувати на зміни економічної і політичної ситуації на прикордонні, основними подразниками якої є гравці на РМП.

Підсумовуючи, слід визнати, що дослідження РМП в Україні є вагомим передумовою підвищення ефективності усієї міграційної політики держави. Існує гостра необхідність вивчення потенціалу цього ринку, розробки системи обліку та статистики явищ і процесів, які мають місце на ньому. Враховуючи великі фінансові активи РМП, участь у перерозподілі робочої сили на національному ринку праці, можна припустити, що посилення уваги до його функціонування, сприятиме легалізації багатьох тінювих схем руху міграційних послуг як на місцевому чи регіональному, так і на макроекономічному рівнях розвитку держави.

Список використаних джерел

1. Садова У. Я. Міграціологія: історія, теорія, перспективи розвитку / У. Я. Садова, С. І. Князев, Г. П. Селешук // Львівська суспільно-географічна школа: історія, теорія, українознавчі студії : матеріали Всеукраїнської наукової конференції (м. Львів, 19-20 листопада 2015 р.). – Львів, 2015. – С. 432-440.
2. Пядухов Г. А. Рынок миграционных услуг в российской провинции: действующие лица, тенденции развития // Демоскоп Weekly. – 2013. – 14-31 октября. – Режим доступа: <http://demoscope.ru/weekly/2013/0571/analit07.php>
3. Обзор по рынку посреднических услуг в сфере миграции в Москве / Региональный общественный фонд «Информатика для демократии». – 2005. – Режим доступа: <http://www.indem.ru/Proj/Makart/posredniki.pdf>
4. Міграційні явища та процеси: поняття, методи, факти : довідник / В. С. Кравців, У. Я. Садова та ін. ; Інститут регіональних досліджень НАН України. – Львів, 2009. – 228 с.
5. Угода між Урядом України та Урядом Республіки Польща про міжрегіональне співробітництво / Кабінет Міністрів України, Уряд Республіки Польща; Угода від 24.05.1993 р., № 616_171 // Офіційний вісник України. – 2005. – № 33. – Ст. 2008.
6. Левицька О. О. Особливості сучасних міграційних процесів в українсько-польському прикордонні / О. О. Левицька, О. В. Махонюк // Суспільні трансформації у ХХІ столітті: людина, держава, соціум : матеріали доп. II Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Львів, 17 червня 2016 р.) / [редкол.: Л. І. Лелик, У. Я. Садова, О. С. Гринькевич та ін.] ; Львівський інститут МАУП. – Львів, 2016. – С. 160-165.

References

1. Sadova, U. Y., Knyazyev, S. I., & Seleshchuk, H. P. (2015). Mihratsiolohiya: istoriya, teoriya, perspektyvy rozvytku [Science about migration: history, theory, prospects of development]. In *L'vivs'ka suspil'no-heohrafichna shkola: istoriya, teoriya, ukrayinoznavchi studiyi [Human-geographical school of Lviv: history, theory, Ukrainian studies]* (Materials of Ukrainian scientific conference in Lviv, 2015, November 19-20): (pp. 432-440). Lviv: Ivan Franko National University of Lviv.
2. Pyadukhov, G. A. (2013, October 14-31). Rynok migratsionnykh uslug v rossiyskoy provintsiyi: deystvuyushchiye litsa, tendentsii razvitiya [Market of migration services in the Russian province: actors, trends of development]. *Demoscope Weekly*. Retrieved from <http://demoscope.ru/weekly/2013/0571/analit07.php> [in Russian].
3. Regional Public Foundation «Information Science for Democracy» (2005). Obzor po rynku posrednicheskikh uslug v sfere migratsii v Moskve. [The review of the market of intermediary services in the field of migration in Moscow]. Retrieved from <http://www.indem.ru/Proj/Makart/posredniki.pdf> [in Russian].
4. Kravtsiv, V. S., & Sadova, U. Y. (Eds.). (2009). *Mihratsiyni yavyshecha ta protsesy: ponyattya, metody, fakty [Migration Phenomena and Processes: Concepts, Methods, Facts]* (Handbook). Lviv: Institute of Regional Research of the NAS of Ukraine. [in Ukrainian].
5. Cabinet of Ministers of Ukraine, & Government of the Republic of Poland (2005). Uhoda mizh Uryadom Ukrayiny ta Uryadom Respubliky Pol'shcha pro mizhrehional'ne spivrobitnytstvo [Agreement between the Government of Ukraine and the Government of the Republic of Poland on interregional cooperation]. Agreement on 1993, May 24, 616_171. *Ofitsiyyny visnyk Ukrayiny – Official Bulletin of Ukraine*, 33, Art. 2008. [in Ukrainian].
6. Levytska, O. O., Makhonyuk, O. V. (2016). Osoblyvosti suchasnykh mihratsiynykh protsesiv v ukrayins'kopol's'komu prykordonnii [Features of modern migration processes in the Ukrainian-Polish border]. In *Suspil'ni transformatsiyi u XXI stolitti: lyudyna, derzhava, sotsium [Social transformation in the XXI century: man, state, society]* (Materials of reports of Second All-Ukrainian scientific conference in Lviv, 2016, June 17). Lviv: Interregional Academy of Personnel Management, 160-165. [in Ukrainian].

Sadova U. Ya., Makhonyuk O. V. Institutional support for functioning of the trans-border market of migration services.

Considering the market of migration services (MMS), it should be noted that it remains virtually unexplored in Ukrainian and foreign economic science. Thus, today there is no conceptual basis, very few works to determine the nature of «market of migration services» and «migration services» as an object of regulation of this market. The system of scientific approaches to interpretation of the above concepts is not formulated.

The aim of the article is justification of theoretical principles of the MMS' formation through the development of new provisions of the terminology base, consideration of the market in terms of its institutional support, and analysis of the trans-border MMS by the example of border regions of Ukraine and Poland.

Research methodology involves general scientific and special methods, such as: analysis and synthesis, comparative, graphical methods.

The authors' determination of concepts of the «market of migration services» and «migration service» is offered. The structure of the market is elaborated according to the subject-object approach. Its main functions are also featured. It is envisaged that the MMS is the basis for a more complex spatial structures – territorial migration systems. An example of a regional trans-border market of migration services, being formed in terms of years of positive experience of Ukraine-Poland relations, is presented. In this context Lviv region and Podkarpackie Voivodeship were taken as a ground for research. Special attention is paid to the market's participants, in particular, to structuring them according to various criteria. State subjects of the MMS are considered the most in the article. It is noteworthy, that the analyzed market significantly affects the human resources of our country and its demographic reproduction potential. Thus, the state and main trends of the MMS' development should be systematically monitored and evaluated.

Keywords: migration, migration service, trans-border market of migration services, institutional approach.

Садова Уляна Ярославівна – доктор економічних наук, професор, завідувач відділу соціально-гуманітарного розвитку регіону ДУ «Інститут регіональних досліджень ім. М.І. Долишнього НАН України» (e-mail: sadlu2004@gmail.com).

Sadova Ulyana Yaroslavivna – Dr. Sci. (Econ.), Prof., Head of the Department of social and humanitarian development of the region of the SI “Institute of Regional Research n.a. M.I. Dolishniy of the NAS of Ukraine”.

Махонюк Олександр Володимирович – провідний інженер відділу соціально-гуманітарного розвитку регіону ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М.І. Долишнього НАН України» (e-mail: m_sasha2007@ukr.net).

Makhonyuk Oleksandr Volodymyrovych – Leading Engineer of the Department of social and humanitarian development of the region of the SI “Institute of Regional Research n.a. M.I. Dolishniy of the NAS of Ukraine”.

Надійшло 26.10.2016 р.